

Zespoły neurodegeneracyjne

Dr n. med. Marcin Wełnicki

III Klinika Chorób Wewnętrznych i Kardiologii

II WL Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego

Neurodegeneracja

- ▶ Choroby przewlekłe, postępujące, prowadzące do trwałego uszkodzenia ośrodkowego układu nerwowego.
- ▶ Ich konsekwencją są zaburzenia poznawcze/pamięci – **demencja**, oraz zaburzenia sprawności ruchowej – **ataksja**.
- ▶ Do najczęściej omawianych schorzeń neurodegeneracyjnych należą:
  - ▶ **Choroba Alzheimera (AD) oraz inne rodzaje demencji;**
  - ▶ **Choroba Parkinsona (PD) oraz inne zaburzenia powiązane z tą chorobą;**
  - ▶ Choroba prionowa;
  - ▶ Stwardnienie zanikowe boczne (MND);
  - ▶ Choroba Huntingtona (HD);
  - ▶ Ataksja rdzeniowo-mózdkowa (SCA);
  - ▶ Rdzeniowy zanik mięśni (SMA).

Łagodne zaburzenia poznawcze

Mild Cognitive Impairment - MCI

- ▶ 15-30% osób po 60 r.ż.
- ▶ Pogorszenie pamięci lub innych funkcji poznawczych
- ▶ Podstawowe, codzienne funkcjonowanie nie jest zaburzone
- ▶ **BRAK OTĘPIENIA!**

Postaci:

- ▶ *Amnestyczne* – zaburzona tylko pamięć
- ▶ *Uogólnione MCI* – wiele funkcji poznawczych nieznacznie zaburzonych
- ▶ *Wybiórcze MCI* – jednak funkcja, ale inna niż pamięć, zaburzona

Zespół otępienny

Globalny, trwały spadek sprawności intelektualnej w następstwie rozlanego, nieodwracalnego uszkodzenia mózgu.

Typowymi objawami są narastające ograniczenia w:

- Pamięci i uczeniu się
- Zdolności rozumowania, liczenia, abstrahowania, pojmowania nowych sytuacji, planowania działań
- Kompetencji językowych i komunikacyjnych
- Orientacji w czasie, przestrzeni, sytuacji, a nawet własnej tożsamości (np. objaw lustra w zaawansowanym AD)

Zespół otępienny

Zmiany uczuciowości i motywacji

Zmiany osobowości

Postępujący spadek samodzielności...

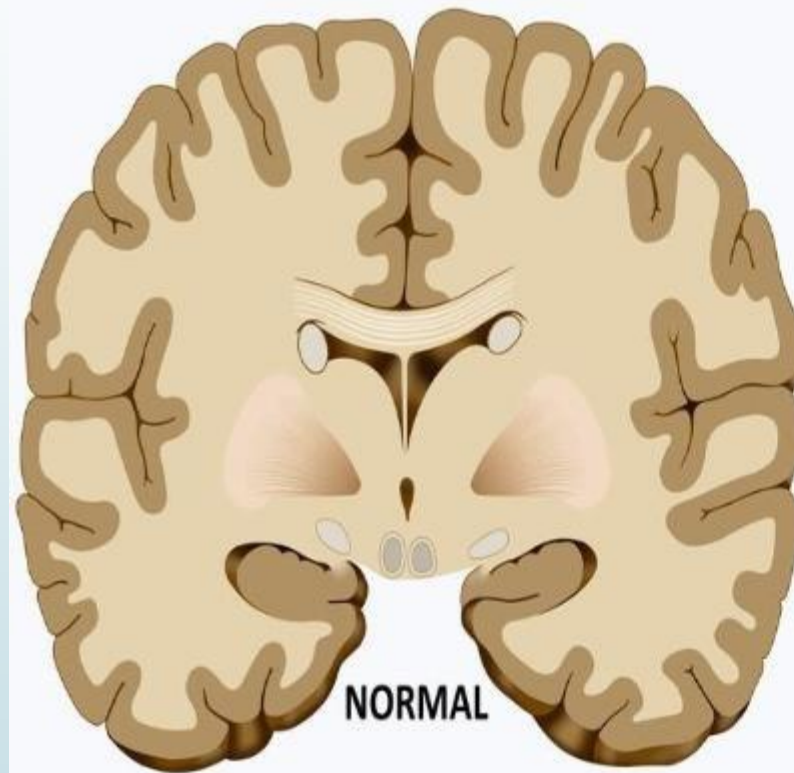

Garść faktów

1. **AD jest najczęstsza** przyczyną zespołów otępiennych, jej ryzyko podwaja się co każde 5 lat pomiędzy 65 a 85 rokiem życia.
2. Po 85 roku życia istotnie wzrasta częstość występowania **otępienia naczyniowego**
3. Obecność objawów parkinsonowskich i otępienia, po wykluczeniu AD, wskazuje na **otępienie z ciałami Lewy'ego**. Tematem wciąż otwartym jest granica pomiędzy tym stanem a ch. Parkinsona z otępieniem...

Otępienie naczyniowe czy AD?

- Nagły początek 2 p
- Skokowe pogorszenia 1 p
- Fluktuacyjny przebieg 2p
- Nocne zamknięcia 1p
- Względne zachowanie osobowości 1P
- Depresja 1p
- Skargi somatyczne 1p
- Patologiczny śmiech lub płacz 1p
- Nadciśnienie w wywiadzie 1p
- Udar w wywiadzie 2p
- Objawy miażdżycy 1p
- Ogniskowe objawy podmiotowe 2p
- Ogniskowe objawy przedmiotowe 2p

Wsk. ischemiczny Hachinskiego

- Maksymalnie 18 punktów
- Choroba Alzheimerera ≤ 4
- Otępienie naczyniowe ≥ 7

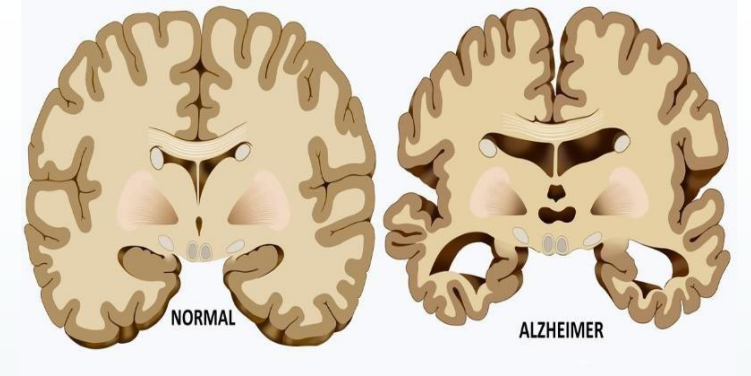
**Związek czasowy
pomiędzy incydem
naczyniowym a
otępieniem - +/- 6 mc**

Etapy AD

Faza łagodnego otępienia

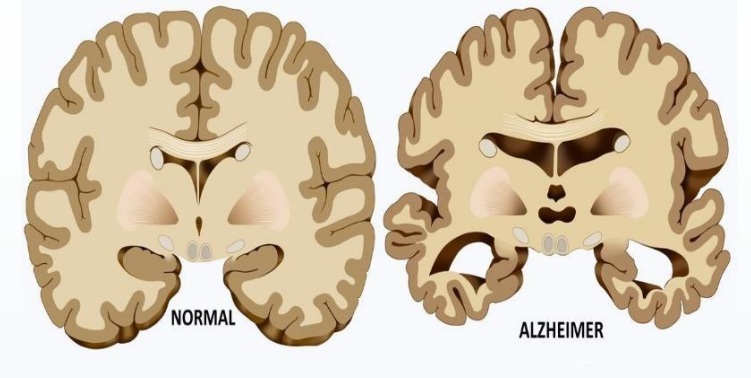
- Częste powtarzanie pytań, zapominanie niedawnych wydarzeń
- Trudności w doborze, odnajdywaniu słów, **ale bez zaburzeń rozumienia mowy !**
- Niewielkie trudności w poruszaniu się w przestrzeni i trudności w rysowaniu konstrukcyjnym.
- Niewielkie trudności w zarządzaniu pieniędzmi, zakupach, ocenie sytuacji, niewielkie błędy w liczeniu.
- Brak lub niewielkie zaburzenia osobowości, apatia, depresja, drażliwość, obojętność
- Niewielkie objawy parkinsonowskie.

**Czy to jeszcze
zaburzenia poznawcze
czy już otępienie?**

Etapy AD

Faza średnio zaawansowanego otępienia

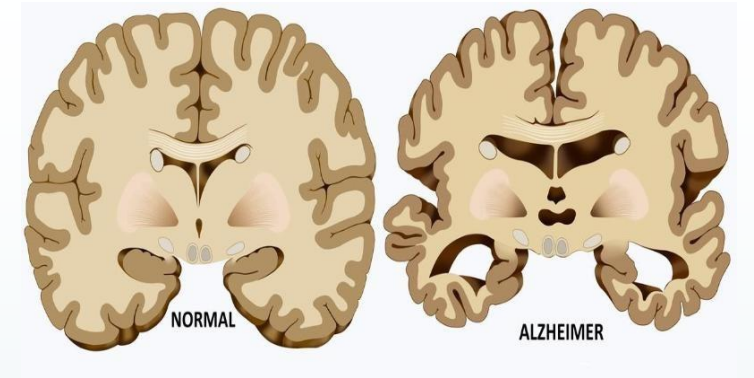

- ▶ Niemożność przypominania, bardzo uszkodzone rozpoznawanie.
- ▶ Częste trudności w odnajdywaniu słów, **początkowe trudności w rozumieniu mowy.**
- ▶ Wyjścia poza dom tylko pod opieką. Wyraźne zaburzenia w rysowaniu konstrukcyjnym. Pierwsze problemy z ubieraniem się.
- ▶ Niemożność zarządzania pieniędzmi, podejmowania złożonych decyzji, akalkulia.
- ▶ Apatia, obojętność lub znacznie nasiloną drażliwość, niepokój, objawy depresyjne.
- ▶ Niewielkie objawy parkinsonowskie albo zespół parkinsonowski.

Etapy AD

Faza bardzo zaawansowanego otępienia

- ▶ Brak możliwości przypominania i rozpoznawania.
- ▶ Bardzo ubogi zasób słów i brak rozumienia mowy.
- ▶ Niemożność trafienia do własnego domu, rysowania, kopiowania. Niezdolność do samodzielnego ubierania się.
- ▶ **Apatia, niemożność wykonania codziennych czynności higienicznych. U niektórych chorych pobudzenie, drażliwość, agresja.**
- ▶ Niewielkie objawy parkinsonowskie albo zespół parkinsonowski. Możliwe napady padaczkowe oraz mioklonie,

Otępienie w przebiegu ch. Parkinsona

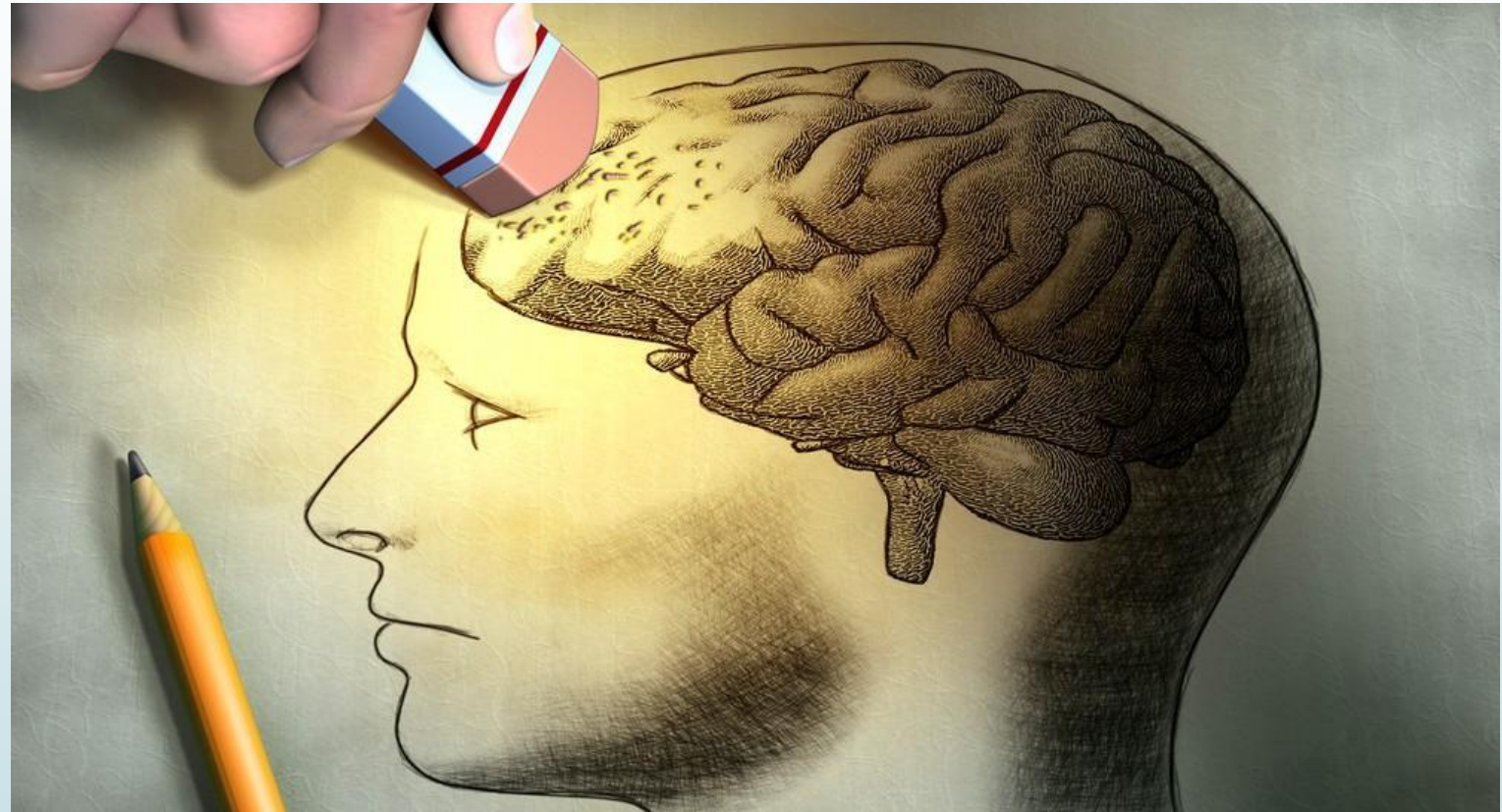
Otępienie w przebiegu ch. Parkinsona

- 20-40% pacjentów z ch. Parkinsona, raczej późny objaw
- Jeśli występuje w pierwszym roku od wystąpienia obj. parkinsonowskich – raczej otępienie z ciałami Lewy'ego.
- Często współistnienie depresji, apatii, zaburzeń snu, pobudzenia, agresji, lęku, omamów, urojeń.
- W przypadku otępienie z ciałami Lewy'ego charakterystyczne są:
  - Zaburzenia falujące
  - Barwne omamy wzrokowe
  - Nadwrażliwość na neuroleptyki

Otępienie czołowo-skroniowe

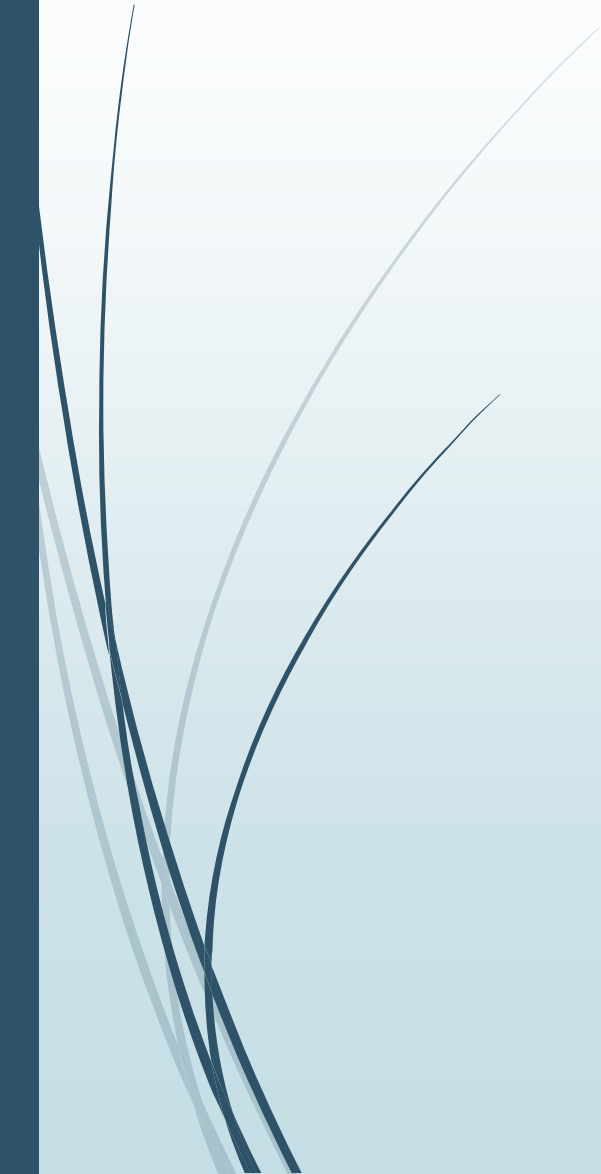
Otępienie czołowo-skroniowe

- ▶ Trzecie co do częstości
- ▶ Zaczyna się względnie wcześnie, w siódmej dekadzie życia
- ▶ Początkowo wyraźne zaburzenia osobowości i zachowania, bez zaburzeń pamięci i procesów poznawczych

Do dyskusji...

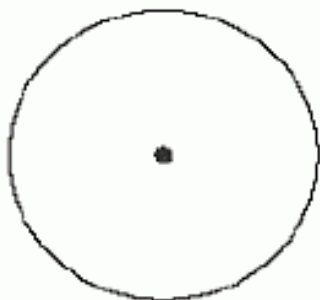
- Różnicowanie?
- Somatyczne przyczyny zaburzeń procesów poznawczych?
- Wskazania do hospitalizacji?
- Problemy praktyczne – kliniczne?

Diagnostyka

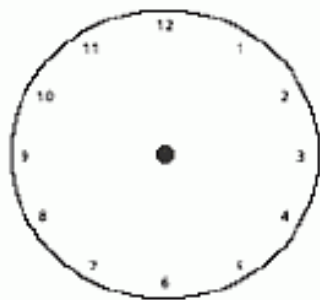

Test rysowania zegara

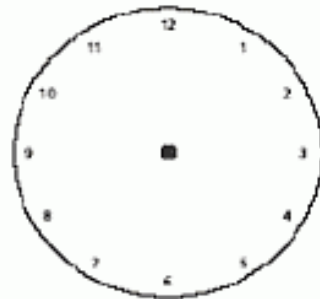
Zadanie I. Proszę wpisać w tarczę zegara cyfry oznaczające kolejne godziny.

Zadanie II. Proszę wpisać w tarczę zegara wskazówki, tak aby na zegarze była godzina trzecia zero zero.

Zadanie III. Proszę wpisać w tarczę zegara wskazówki, tak aby na zegarze była godzina dziesięć po jedenastej.

Ocena jakościowa popełnionych błędów

Poziom I: Błędy wzrokowo-przestrzenne

- niewielkiego stopnia trudności w rozmieszczaniu godzin
- oznaczanie godzin na zewnątrz koła
- wpisywanie niektórych godzin do góry nogami w efekcie obracania kartki w trakcie rysowania
- rysowanie linii pomocniczych (tzw. szprych) w celu zachowania orientacji przestrzennej.

Uwaga: Sposób wykonania odpowiadający poziomom opisanym poniżej należy traktować jako nieprawidłowy.

Poziom II: Błędy w oznaczaniu godziny trzeciej

- brak wskazówki minutowej
- rysowanie pojedynczej linii łączącej 12 z 3
- napisanie słowami „godzina trzecia”
- ponowne wpisanie cyfry 3
- podkreślenie lub otoczenie kółkiem cyfry 3
- brak możliwości wskazania godziny trzeciej.

Poziom III: Błędy wzrokowo-przestrzenne

- umiarkowanego stopnia trudności w rozmieszczeniu godzin, uniemożliwiającej dokładne oznaczenie godziny trzeciej
- opuszczanie cyfr.

Występowanie perseweracji

- ponowne rysowanie koła
- wpisywanie po 12 kolejnych godzin, np. 13, 14, 15 itd.

Odwrócenie stron prawa-lewa w taki sposób, że cyfry są wpisywane odwrotnie do ruchu wskazówek zegara.

Dysgrafia – niezdolność do poprawnego napisania cyfr.

Poziom IV: Głębokie zaburzenia przestrzenne

- zaburzone pojęcie czasu – pisanie minut, pory dnia, miesięcy lub pór roku
- rysowanie na tarczy zegara twarzy ludzkiej
- pisanie słowa „zegar”.

Poziom V: Brak możliwości podjęcia jakiegokolwiek sensownej próby wykonania tego zadania

(należy wykluczyć obecność ciężkiej depresji lub innej psychozy)

Wynik: Obecność błędów charakterystycznych dla poziomu II–V sugeruje podejrzenie zespołu otępiennego. Wiąże się to z koniecznością przeprowadzenia dalszych szczegółowych badań w celu potwierdzenia bądź wykluczenia tego rozpoznania.

MMSE

Krótka skala oceny stanu psychicznego Mini-Mental State Examination (MMSE) Arkusz odpowiedzi

1. Orientacja w czasie i miejscu

Orientacja w czasie

- Jaki jest teraz rok? .....
- Jaka jest teraz pora roku?.....
- Jaki jest teraz miesiąc? .....
- Jaka jest dzisiejsza data (którego dzisiaj mamy?) .....
- Jaki jest dzisiaj dzień tygodnia? .....

Orientacja w miejscu

- W jakim kraju się znajdujemy? .....
- W jakim województwie się znajdujemy? .....
- W jakim mieście się teraz znajdujemy? .....
- Jak nazywa się miejsce, w którym się teraz znajdujemy? .....
- Na którym piętrze się obecnie znajdujemy? .....

2. Zapamiętywanie

Wymienię teraz trzy słowa. Kiedy skończę, proszę, aby je Pan/Pani powtórzył(a). *Poniższe słowa wypowiedamy wolno i wyraźnie (jedno słowo na sekundę).*

byk mur las .....

Proszę je zapamiętać, bo zapytam o nie powtórnie za kilka minut.

MMSE

3. Uwaga i liczenie

Proszę odejmować kolejno od 100 po 7, aż powiem stop.   .....

4. Przypominanie

Proszę wymienić trzy słowa, które Pan/Pani miał(a) wcześniej zapamiętać.

byk mur las .....

5. Funkcje językowe

Nazywanie

Prosimy o nazwanie dwóch przedmiotów, które kolejno pokazujemy badanemu (ołówek, zegarek).

Jak nazywa się ten przedmiot? .....

Jak nazywa się ten przedmiot? .....

Powtarzanie

Proszę dosłownie powtórzyć następujące zdanie:

Ani tak, ani nie, ani ale. ....

Wykonywanie poleceń

a) Proszę uważnie posłuchać treści całego polecenia, a następnie wykonać to polecenie:

– proszę wziąć kartkę do lewej/prawej ręki .....

– złożyć ją oburącz na połowę .....

– i położyć ją na kolana. ....

b) *Pokazujemy badanemu tekst polecenia zamieszczony na okładce: Proszę zamknąć oczy. Proszę przeczytać to polecenie i je wykonać.*

Pisanie

Dajemy osobie badanej czystą kartkę papieru i prosimy o napisanie dowolnego zdania.

Proszę napisać na tej kartce jakieś dowolne zdanie .....

6. Praktyka konstrukcyjna

Proszę przerysować ten rysunek tak dokładnie, jak tylko jest to możliwe .....

Rysunek zamieszczony jest na odwrocie Arkusza odpowiedzi.

Ogólna liczba punktów .....

MMSE - interpretacja

INTERPRETACJA:

30-27 wynik prawidłowy

26-24 zaburzenia poznawcze
bez otępienia

23-19 otępienie lekkie

18-11 otępienie umiarkowane

10-0 otępienie głębokie

MMSE < 24 pkt. - otępienie

Skala Bartel

Załącznik Nr 12 do zarządzenia Nr 69/2007/DSOZ z dnia 25 września 2007 r.
Prezesa Narodowego Funduszu Zdrowia

.....
pieczęćka świadczeniodawcy
Nr umowy z NFZ

Karta oceny stanu pacjenta wg zmodyfikowanej skali Barthel

Nazwisko i imię pacjenta .....

Data urodzenia .....

L.p.	Nazwa czynności *	Wartość punktowa **
1	Spożywanie posiłków	.....
	0 = nie jest w stanie samodzielnie jeść	.....
	5 = potrzebuje pomocy w krojeniu, smarowaniu masłem itp., lub wymaga zmodyfikowanej diety	.....
	10 = samodzielny, niezależny	.....
2	Przemieszczanie się (z łóżka na krzesło i z powrotem / siadanie)	.....
	0 = nie jest w stanie, nie zachowuje równowagi przy siadaniu	.....
	5 = wleżała pomoc (fizyczna, jedna, dwie osoby), może siedzieć	.....
	10 = mniejsza pomoc (słowna lub fizyczna)	.....
15 = samodzielny	.....	
3	Utrzymanie higieny osobistej	.....
	0 = potrzebuje pomocy przy wykonywaniu czynności osobistych	.....
5	niezależny przy myciu twarzy, czesaniu się, myciu zębów, goleniu (z zapewnionymi pomocami)	.....
		.....
4	Korzystanie z toalety (WC)	.....
	0 = zależny	.....
	5 = częściowo potrzebuje pomocy	.....
10 = niezależny (zdejmowanie, zakładanie, ubieranie się, utrzymanie higieny osobistej)	.....	
5	Mycie, kąpiel całego ciała	.....
	0 = zależny	.....
5 = niezależny	.....	
6	Poruszanie się (po powierzchniach płaskich)	.....
	0 = nie porusza się lub może pokonać odległość < 50 m	.....
	5 = niezależny poruszający się na wózku	.....
	10 = spacer z pomocą jednej osoby, na odległość > 50m	.....
15 = niezależny (ale może potrzebować pomocy np. laski), na odległości > 50m	.....	
7	Wchodzenie i schodzenie po schodach	.....
	0 = nie jest samodzielny	.....
	5 = potrzebuje pomocy (fizycznej, przenoszenia)	.....
10 = samodzielny	.....	
8	Ubieranie i rozbieranie się.	.....
	0 = zależny	.....
	5 = potrzebuje pomocy, ale część czynności może wykonać bez pomocy	.....
10 = niezależny (w zapinaniu guzików, zamka, sznurowadeł itp.)	.....	
9	Kontrolowanie stolca / zwieracza odbytu	.....
	0 = nie panuje nad oddawaniem stolca (lub konieczne jest wykonanie lewatywy)	.....
	5 = przypadkowe zdarzenia bezwiednego oddawania stolca,	.....
10 = kontroluje oddawanie stolca.	.....	
10	Kontrolowanie moczu / zwieracza pęcherza moczowego	.....
	0 = nie panuje nad oddawaniem moczu lub ma założony cewnik i przez to jest niesamodzielny)	.....
	5 = przypadkowe zdarzenia bezwiednego oddawania moczu,	.....
10 = kontroluje oddawanie moczu.	.....	
Łączna liczba punktów (wynik oceny) ***		.....

Zgodnie z wynikiem oceny, pacjent kwalifikuje się / nie kwalifikuje się****, do objęcia pielęgniarzką opieką środowiskową.

Objaśnienia:

*/ w punktach od 1-10 należy wybrać jedną z możliwości najlepiej opisującą stan pacjenta i podkreślić

**/ wpisać wartość punktową przypisaną wybranej możliwości

***/ w zaznaczonej ramce wpisać uzyskaną sumę punktów

****/ niepotrzebne skreślić

.....
Data, czytelny podpis osoby dokonującej oceny

Ocena depresji

Geriatryczna Skala Oceny Depresji – „wersja 15 punktowa” wg Yesavage’a

30.10.2015

Geriatryczna Skala Oceny Depresji – „wersja 15 punktowa” wg Yesavage’a

Proszę ocenić swoje samopoczucie w ciągu ostatnich 2 tygodni, zakreślając właściwą odpowiedź

1	Myśląc o całym swoim życiu, czy jest Pan/i zadowolony/a?	tak/nie
2	Czy zmniejszyły się Pana/i zainteresowania lub aktywność (ilość zajęć)?	tak/nie
3	Czy ma Pan/i uczucie, że Pana/i życie jest puste?	tak/nie
4	Czy często czuje się Pan/i znudzony/a?	tak/nie
5	Czy zwykle jest Pan/i w dobrym nastroju?	tak/nie
6	Czy obawia się Pani/i, że może przydarzyć się Pan/i coś złego?	tak/nie
7	Czy przez większość czasu czuje się Pan/i szczęśliwy/a?	tak/nie
8	Czy często czuje się Pan/i bezradny/a?	tak/nie
9	Czy zamiast wyjść wieczorem z domu, woli Pan/i w nim pozostać?	tak/nie
10	Czy uważa Pan/i, że ma więcej kłopotów z pamięcią niż inni?	tak/nie
11	Czy uważa Pan/i, że wspaniale jest żyć?	tak/nie
12	Czy czuje się Pan/i gorszy/a od innych ludzi?	tak/nie
13	Czy czuje się Pan/i pełen/pełna energii?	tak/nie
14	Czy uważa Pan/i, że sytuacja jest beznadziejna?	tak/nie
15	Czy myśli Pan/i, że większości ludzi wiedzie się lepiej niż Panu/Pani?	tak/nie

Za każdą odpowiedź „wytłuszczoną” 1 punkt. Liczba punktów .../15

Interpretacja: 0–5 bez depresji, 6–10 depresja umiarkowana, 11–15 depresja ciężka

Dziękuję za uwagę

Praca domowa – obejrzyjcie proszę ten film